

© Deze tekst is auteursrechterlijk beschermd

Artikel: De kwaliteit van het leesonderwijs in Nederland

Auteur: Els Van Doorslaer
Die-'s-lekti-kus vzw, Diestsesteenweg 722, 3010 Kessel-Lo
E-mail: info@letop.be – Website: www.letop.be

Datum: december 2006

De Nederlandse Inspectie van het Onderwijs heeft tijdens het schooljaar 2004-2005 onderzoek gedaan naar de kwaliteit van het leesonderwijs.

We zetten de belangrijkste conclusies op een rijtje.

- **Aan het eind van het basisonderwijs is 15% van de leerlingen niet in staat vlot, nauwkeurig en met begrip een tekst op Avi 9 te lezen.**
- **De problemen ontstaan vaak in het begin van de basisschool.**
- **De leerlingen lopen daarmee een achterstand op waarvan ze in het verdere verloop van hun onderwijsloopbaan veel nadeel ondervinden.**
- **Verschillen in prestaties van technisch lezen hebben minder met achtergrondkenmerken of intelligentieniveau van een leerling te maken, maar veel meer met het leesonderwijs.**
- **Er zijn grote verschillen in leesprestaties tussen scholen en klassen.**
- **Deze verschillen hebben vaak te maken met het onderwijs in technisch lezen op de school.**

1. Conclusies

1. **Aan het eind van het basisonderwijs is 15% van de leerlingen niet in staat vlot, nauwkeurig en met begrip een tekst op Avi 9 te lezen.**

In groep 3 (1^e leerjaar) heeft 15 procent van de leerlingen aan het einde van dat leerjaar een onvoldoende technische leesvaardigheid. Deze leerlingen hebben in groep 4 (2^e leerjaar) de grootste moeite om de taal- en leesmethodes en de methodes voor zaakvakken te volgen. Tien procent van de leerlingen komt aan het eind van groep 8 van het basisonderwijs met technisch lezen niet hoger dan het gemiddelde aan het begin van groep 6 (Sijstra, Van der Schoot & Hemker, 2002).

Volgens de onderwijsinspectie hebben de meeste functioneel analfabeten een normale intelligentie en hebben ze de afgelopen jaren 'gewoon' op de basisscholen gezeten, maar wisten ze op het terrein van technisch lezen niet de minimumdoelen van het basisonderwijs te bereiken. (Teksten van het niveau AVI 9 kunnen lezen en begrijpen moet op het einde van groep 8 als een minimumdoel worden gezien.)

2. **Prestaties op gebied van 'technisch lezen' worden nauwelijks beïnvloed door sociale of etnische achtergrond.**

Het blijkt dat de prestaties bij technisch lezen, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de prestaties bij begrijpend lezen of rekenen, niet of nauwelijks samenhangen met de sociaaleconomische en etnische achtergronden. **De sociaaleconomische achtergrond noch de thuistaal hebben een invloed op het 'technisch leren lezen'.** De specifieke schoolsituatie of schoolgrootte spelen ook nauwelijks een rol. **De verschillen hangen samen met de inrichting en kenmerken van het onderwijsleerproces.**

3. Verschillen in technische leesprestaties hebben voor een belangrijk deel te maken hebben met de kenmerken van het onderwijs in lezen.

Veel leesproblemen zijn volgens het onderzoek het gevolg van tekorten op gebied van instructie. Er blijken grote verschillen te zijn in leesprestaties tussen scholen en klassen. In sommige eerste leerjaren gaan leerlingen 2 keer zo snel vooruit als in andere. Uit de analyse blijkt dat er duidelijke verschillen bestaan tussen de scholen. Deze spitsen zich vooral toe op het leerstofaanbod, de zorg en een aantal aspecten van het didactisch handelen van de leraren.

4. De tijd die scholen uittrekken voor technisch lezen varieert sterk.

Voor zwakke lezers is extra instructie- en oefentijd nochtans cruciaal. Technisch leesonderwijs is ook na groep 3 (1^e leerjaar) belangrijk.

5. Systematische aandacht bij kleuters nog onvoldoende

Nagenoeg alle scholen volgen de taalleesontwikkeling van de kleuters. Maar een behoorlijke groep scholen brengt niet alle vaardigheden die verband houden met lezen bij alle kleuters in beeld. Het aanbod in de kleutergroepen is in ontwikkeling. Scholen slagen er echter niet altijd in om activiteiten rond geletterdheid te verbinden met leerlijnen. Hierdoor is het niet zeker of er op dit moment wel voldoende aandacht is voor het stimuleren van de geletterdheid.

2. Meer lezen?

1. Volledig rapport - **De staat van het Onderwijs: Onderwijsverslag 2004 - 2005: Kwaliteit leesonderwijs (april 2006)**

Het volledige rapport kan men downloaden op de website van de Nederlandse Onderwijsinspectie:

http://www.staatvanhetonderwijs.nl/pdf/technisch_lezen.pdf.

2. **'Het Nederlandse leesonderwijs nader bekeken'**

Kees Vernooij maakte een analyse van de 'leesproblematiek' op basis van het onderwijsverslag van de Nederlandse inspectie. Het volledige artikel kan men downloaden op de Nederlandse website 'Kansencentrum':

http://www.kansencentrum.nl/bronupload/bestanden/HET_NEDERLANDSE_LEESONDERWIJS_NADER_BEKEKEN.doc

Daarin stelt hij het volgende.

'De gevolgen van niet goed technisch kunnen lezen zijn ingrijpend, omdat ze negatieve effecten hebben voor het begrijpend lezen, het gedrag, de schoolloopbaan en het latere maatschappelijk functioneren. Het gegeven, dat een groot aantal leerlingen problemen met technisch lezen heeft, werkt vooral negatief door op het begrijpend lezen, omdat door het niet vlot kunnen decoderen het korte termijngeheugen in de knel komt, maar ook doordat de leerling met een slechte technische leesvaardigheid zich op de eerste plaats moet richten op wat er staat – het decoderen – in plaats van zijn volledige aandacht onmiddellijk op de inhoud van de tekst kan richten, omdat hij automatisch ziet wat er staat. Vlot kunnen lezen is een belangrijke voorwaardelijke vaardigheid voor begrijpend lezen. Het belang van goed kunnen lezen gaat echter verder. Het blijkt namelijk dat ongeveer de helft van de leerlingen die taalleesproblemen heeft, tevens gedragsproblemen krijgt. Bovendien blijkt dat leerlingen die niet goed meekunnen met het leesproces een negatief zelfbeeld

ontwikkelen en gedemotiveerd raken (Coster, 2001, Houtveen e.a., 2005; Vernooy, 2004). Het is ook zorgelijk, dat een slechte technische leesvaardigheid negatieve effecten heeft voor de resultaten bij andere vakken. Vooral vanaf groep 5 gaat het eigenlijk niet meer om leren lezen, maar om lezen om te leren. Verder laat onderzoek zien, dat vooral onder leerlingen in het voortgezet onderwijs met een slechte leesvaardigheid het aantal drop-outs hoog is. Tot slot geldt, dat leerlingen die in onvoldoende mate goed kunnen lezen een verhoogd risico lopen om in onze samenleving in de onderklasse terecht te komen, waarbij sociale voorzieningen een belangrijke rol spelen, in plaats van actief deelnemer aan de kenniseconomie te zijn. '

3. Aanbevelingen

Naar aanleiding van het de conclusies uit het onderzoek heeft de Inspectie van het Onderwijs een aantal aanbevelingen geformuleerd. In de brochure 'Iedereen kan leren lezen' worden de suggesties van deskundigen op het gebied van leesonderwijs gebundeld. De brochure bevat een overzicht van aandachtspunten voor het onderwijs in technisch lezen waarmee het leesonderwijs versterkt kan worden.

Brochure 'Iedereen kan leren lezen' – Een publicatie van de Nederlandse Onderwijsinspectie (september 2006) kan men downloaden op de website van de Nederlandse Onderwijsinspectie:

<http://www.onderwijsinspectie.nl/publicaties/Iedereenkanlerenlezen>

In Vlaanderen werd tot nu toe nog geen specifiek onderzoek in verband met 'technisch lezen' verricht. De vaststellingen en aanbevelingen zijn dus niet zo maar over te nemen. Onderzoeken wijzen wel uit dat bij een grote groep Vlaamse jongeren zich ernstige problemen stellen op het gebied van de functionele geletterdheid.

*Het rapport 'Laaggeletterdheid in de lage landen, Nederlandse Taalunie 2004' verwijst naar het IALS-onderzoek, waaruit blijkt dat in Vlaanderen 16,8 % van de Vlamingen functioneert op het laagste niveau van geletterdheid, waardoor ze niet adequaat functioneren in onze huidige maatschappij. **Wat de Vlaamse jongeren betreft, 7% van de 17-jarigen zit op het laagste niveau en 26,9 % op niveau 2,** terwijl niveau 3 nodig is om adequaat te functioneren in onze huidige maatschappij.*

Het peilingsonderzoek basisonderwijs (Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 2003) toont aan dat 11% van de leerlingen de eindtermen begrijpend lezen niet halen. Het internationale Pisa-onderzoek blijkt dat 8% van de 15-jarigen niet over de noodzakelijke competenties beschikt voor het (begrijpend) lezen van teksten.